

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljanepo pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

☞ V Ljubljani v sredo 2. decembra 1868. ☞

Gospodarske stvari.

Veliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

Po kratkih črticah, s katerimi smo v poslednjem listu opisali obravnave zborove, hočemo danes bolj na drobno govoriti o njih.

Rekli smo že, da je zboru predsedoval g. dr. Etb. Costa, ki je z dobroznano svojo parlamentarično izurjenostjo vodil obravnave tako izvrstno, da se je zelo obširni program ob poli osmih zvečer dognal do konca izvzemši le dve sporočili, ki se boste v natisu podali udom. Zbor je predsednik začel z ogovorom (nemškim in slovenskim), v katerem je pozdravil obilo zbrane ude poljedelske in gozdarske vrste, in še posebno veselje razodel nad tem, da je prišlo v zbor 8 predstojnikov podružnic (gosp. dekan Poljak iz Leskovca, gosp. Dermel iz Boštajna, gosp. Kotnik iz Vrhnike, gosp. K. Seitner iz Save, gosp. Homan iz Radoljce, gosp. L. Jugovic iz Kranja, gosp. vitez Garzarolli iz Postojne, gosp. J. Rudež iz Ribnice); — dalje je radosten naznanil, da tudi danes so častite avstrijske kmetijske družbe poslale svoje zastopnike v naš zbor in sicer družba dunajska g. F. Trpinca, družba štajarska gosp. F. Schmidta, družba gornjeavstrijska g. dr. H. Costa, družba hrvaško-slavonska, galicijska, česka, moravska, koroška in salcburška dr. Jan. Bleiweisa. Naposled je naznanil, da zbrani udje danes dobó: popis stoletnice družbine 24. okt. l. l. (slovenski in nemški), — poduk, kako živo mejo izrejevati (slovenski in nemški); šola in koristni tiči, nemški spisal Fr. Schollmajer, — L. Pasteurseve skušnje o bolezni svilnih črvičev, in dr. Wilhelmovo spomenico o povzdigi planinskega gospodarstva — oboje nemški poslano od sl. ministerstva kmetijstva; seme hrastovih svilnih črvičev, poslano od g. Maha, seme avstralijske trave in tartarske ajde, poslal g. Trpinec, seme indige, poslal g. Devide iz Zagreba, in semena gozdnega drevja.

Gosp. A. Brus, tajnikov adjunkt, je bral potem važnejša opravila glavnega odbora od poslednjega velikega zbora do danes. Iz tega sporočila se je očitno razvidelo, kako nepotrebne bi bile tako imenovane „kmetijske zbornice“, ker mnogo važnih obravnav je družba imela s c. kr. ministerstvom in c. kr. deželno vlado, ktere je odbor, če je treba bilo, s pomočjo podružnic temeljito rešil. — Število udov se je poslednji čas pomnožilo za 125. — To sporočilo odborovo je zbor brez debate v vednost vzel.

Potem je predsednik dr. Costa zboru na znanje dal pismo, ki ga je pred začetkom zborovim v zbornici

prejel od gosp. F. Trpinca in v katerem se predsedništvu, katero je 20 let vodil, odpoveduje zaradi starosti ki si počitka želi, ktera pa mu ne bode na poti, da bi tako koristne družbe ne podpiral z vso svojo udanostjo kakor dozdej. — Predsednik obžaluje to odpoved, vendar nima upanja, da bi jo gosp. Trpinec preklical, ker že lani bi bil rad odložil predsedstvo; zato predlaga zboru: naj veleva odboru, da mu v imenu zborovem razodene zahvalnost za tolikoletno neutrudljivo in vspešno prizadevanje, in zbor naj vsklikne: slava mnogozaslužnemu predsedniku! Zbor enoglasno to stori. Konečno predlaga: naj zbor popoldne voli novega predsednika. Gosp. Dežman nasprotuje voliti že danes, ker ne stoji na programu, češ, da bi to bilo zoper družbina pravila. Vitez Gutmansthal tudi misli, naj se volitev odloži za drugi veliki zbor, ker je stvar važna in je treba, da se udje kaj več pomenijo o volitvi. Dr. Costa se ne sklada z ugovorom, da bi bila volitev protipravilna, ker do popoldne je za pogovor dosti časa, vendar nima nič zoper to, da se volitev odloži do prihodnjega zbora. Temu pritrdi tudi zbor.

Gosp. Brus namesti blagajnika g. M. Prégl-na, po opravih zadržanega, bere po družbinem pregledniku gosp. Steski, c. kr. rač. svetovalcu v pokoji, pregledani račun 1867. leta in proračun za 1868. leta. Dohodki 1867. leta so znašali 9263 gold. 78 kr., stroški 7908 gold. 73 kr., tedaj je čez stroške ostalo 1355 gld. 5 kr. — Proračun za 1868. leto je narejen tako, da dohodki utegnejo znesti 5331 gold., stroški pa 4452 gold. 30 kr., po takem se utegne prihraniti 879 gold. 30 kr. — Vsega premoženja ima družba 37861 gold.

Po tem (se vé da v slovenskem jeziku) poroča dr. Jan. Bleiweis o novi vredbi kmetijskih podružnic blizo tako-le: Glavni odbor je z razpisom od 7. junija l. l. razposlal oklic po deželi, da se vsled novih družbinih postav bodo na novo osnovale tudi podružnice; v tem oklicu je povabil predstojnike sedanjih podružnic, ude kmetijske družbe pa tudi druge kmetijske gospodarje in rodoljube, naj družbi razodenejo svoje misli, kako naj bi se na novo složile podružnice, ter je v tem oklicu na podlagi večletnih skušinj svoje mnenje izrekel, da je tem boljše, čem več se osnuje kmetijskih podružnic; prav bi tedaj bilo, da se ustanovijo manjše podružnice kakor so dozdanje bile, katerih je 21 bilo po številu c. kr. okrajnih (kantonskih) gospósk. Čem več je podružnic, tem lože se shajajo udje vsake podružnice v zборе, in delovanje je dotičnemu podružničnemu odboru zelo olajšano. — Na to pa je posebno gledati, da je delovanje podružnic na korist domačemu kmetijstvu, kajti podružnice so desna roka glavnemu odboru; one so to, kar so veje drevesu, po katerih deblo svoje življenje dobiva in razvija.

Odbor je na ta oklic iz dežele prejel veliko nasvetov, kako naj se podružnice osnujejo, in na tej podlagi nasvetuje slavnemu zboru sledeče:

1. za mesto ljubljansko naj tudi glavni odbor zastopa podružnico. — Za okolico ljubljansko naj se osnujejo podružnice: 2. za faro Št. Vid, za faro Préska in faro Sora, — 3. za faro Marija Devica v Polji, Sostro, Dol in sv. Helena, — 4. za faro Ježica, Črnuče, sv. Jakob in Šmartno, — 5. za faro Šmarje, Lipoglav, Ig, Rudnik in Želumlje, — 6. za faro Dobrava, sv. Katarina in Brezovica. — Dalje naj se ustanovijo podružnice: 7. za faro Vrhnika, Borovnica, Preser in Rakitna, — 8. za faro Horjulsko, sv. Jošt, Polhov gradec, — 9. za sodniški okraj kamniški, — 10. za sodniški okraj brdski, — 11. za sodniški okraj kranjski, — 12. za sodniški okraj loški, — 13. za sodniški okraj tržiški, — 14. za občino Kranjsko goro, Rateče in Bela peč, — 15. za občine Jesenice, Dovje in Koroška Bela, — 16. za sodniški okraj radoliški brez bohinske doline, — 17. za faro Bohinska Bistrica in faro Srednja Vas, — 18. za sodniški okraj višnjegorski, — 19. za sodniški okraj litijski, — 20. za sodniški okraj trebanski, — 21. za sodniški okraj žužemberški, — 22. za sodniški okraj mokronoški, — 23. za občino Boštajn in občino Studenec, — 24. za občino Rateče, občino sv. Križ in občino Dvor, — 25. za občino Krško in občino Cirklje, — 26. za občino Raka in občino Bučka, — 27. za občino Kostanjevica in občino sv. Križ pri Kostanjevici, občino Čatež in Dolina, — 28. za občino št. Jernej, — 29. za sodniški okraj novomeški, — 30. za sodniški okraj ribniški, — 31. za sodniški okraj Vélike Lašče, — 32. za sodniški okraj kočevski, — 33. za sodniški okraj metliški in črnomeljski, — 34. za faro Logatec, faro Hotederšice in faro Rovte, — 35. za faro Planina, Unec in Studeno, — 36. za faro Cerknica, faro Begunje in Grahovo, — 37. za sodniški okraj Lož, — 38. za sodniški okraj postonjski do Razdrtega, — 39. za faro Razdrto, Senožeče in Vrem, — 40. za sodniški okraj notranje Bistrice, — 41. za sodniški okraj vipavski brez Črnega Vrha, — 42. za sodniški okraj idrijski z občino Črni Vrh.

To je razdelitev podružnic na podlagi prejetih nasvetov; nasveti glavnega odbora zadevajo posebno le razdelitev okolice ljubljanske, ki je dozdej zelo napačna bila zato, ker ste okolica ljubljanska in Vrhnika bili združeni, obseg njen tedej prevelik in vsacemu podružničnemu predstojniku veliko prevelik.

Po tem govoru je dr. Bleiweis v imenu glavnega odbora predlagal:

Naj sl. zbor: 1. po prevdanku te osnove vsled §. 31. družbenih pravil ustanovi število in meje prihodnjih podružnic, 2. glavnemu odboru se daje naloga, da izpelje novo osnovo podružnic.

Gosp. L. Dimic želi, da bi se ta vredba danes ne sklenila, ker je stvar važna, ter nasvetuje, naj glavni odbor ta načrt razpošlje udom v pretres, potem naj odbor nasvete, ki jih od udov prejme, še enkrat prevdari in poroča občnemu zboru, ki se skliče nalašč v ta namen. — Vitez Gutmansthal podpira ta predlog z dostavkom, naj zbor izvoli poseben odsek, ki poroča prihodnjemu zboru o vredbi prihodnjih podružnic, ki naj bi se vse po občinah ustanovile. Gosp. Dežmanu ni jasno, zakaj je odbor odstopil od prejšnjih podružnic; on ne vidi prave podlage novemu načrtu; pogreša doslednosti v novi složbi; okolica ljubljanska je na več podružnic razdeljena namesti da bi bila združena, Razdrto in Senožeče se ne sklada z Vremom, kjer vino pridelujejo; naposled nasvetuje, naj se ustanovi brez odloga začasna vredba. — Vitez Gutmansthal odgovarja, da nova vredba je živa potreba vsled dozdanjih

skušenj; podružnice so bile dozdej prevelike; vredijo naj se po občinah, ki so stanovitno telo, ne pa po političnih ali sodniških razmerah. — Gosp. dr. Orel zagovarja novi načrt, kteremu glavni cilj in konec je ta, da se naši kmetje udeležujejo podružničnega delovanja, a ne samo grajščaki in duhovščina. — Deželni glavar dr. pl. Wurzbach je zoper to, da se voli poseben odsek, ker tak poseben odsek, ki bi delal zunaj zbora in odbora, se ne vjema s parlamentarnimi pravili; če je treba, naj se odbor sam pomnoži po zapnih možéh. — Na to odstopi vitez Gutmansthal od svojega predloga, ki ga pa gosp. prof. Konšek pod svoje krilo vzame. — Dr. J. Bleiweis se čudi, da g. Dežman ne vé, kar je oklic glavnega odbora od 7. junija razložil, zakaj je nove vredbe treba, in da je motive pozabil, ki so bili ravnokar v „sporočilu“ navedeni. Odbor v svojem načrtu ni hotel nič oktroirati; naredil ga je na podlagi nasvetov, ki jih je od izvedenih mož iz dežele dobil, in kterih nasvete spoštuje. Okolico ljubljansko pa je razdelil v več podružnic zato, ker prav okolica ljubljanska je bila skor mrtva dozdej, ker ena podružnica za veliko okrožje je toliko kot nič. Sicer pa dr. Bleiweis ne nasprotuje predlogu Dimičevemu. Glasovanje je sprejelo Dimičev predlog, Dežmanov in Konšekov pa pade.

(Dalje prihodnjič.)

Šest tednov na Dunaji, ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšič.

(Dalje.)

10. dne kimovca je bil kazalni nauk, ki je obsegal razno kopalno kmetijsko orodje, napravo gnojščica in sesalk (pump) za gnojnico. Kot najbolje gnojščice priporočalo se je gnojščice Schattenmann-ovo, ki si je tudi na Angleškem mnogo zaslug pridobilo. Pri tem kazalnem poduku nam so bili zopet mnogi modeli izpostavljeni, izmed kterih so bili najvažniši: Hohenheimski gnojni sodec in gnojni voz; Horskyjev šestredni plug; plug za izkopavanje koruna; plug za izkopavanje sladkorne repe; različne kopalne vile z močnimi in širokimi roglji; različne lopate in lopatice, motike, krampi itd. — Štirivogelne motike, kakor sem je tu videl, so neki veliko bolje in za delo pripravniše, nego trivogelne.

Od prosá in sirka se je le kaj malo omenilo; a toliko več je bilo govorjenja o lanu in konoplji, kteri rastlini se na Badenskem, v Elsassu in Belgiji z največo marljivostjo obdelujejo.

Tudi o pridelovanji tobaka se je mimogredé nekoliko povedalo, ter želja izrekla, da ne bi bilo napačno, ako bi se tudi pri nas v neogerskih deželah, posebno zdaj, ko ogerski tobak nima več tolike važnosti in veljave kot njega dni, skušalo s to rastlino kaj pridobiti. Izložba različnega tobaka v Hicingu bila nam je v pojasnjenje, kako se tobak prideljuje in kako se z njim od najmanje do največe rastline ravná, da je naposled pripraven za napravo smodek in različnega družega tobaka. Tu smo imeli tudi kaj lepo priložnost videti, kako se iz tobakovega perja različne smodke (cigare) napravljajo; bilo je namreč mnogo mladih in pravličnih žensk, ki so delale smodke tako urno, da se je človek kar zavzeti moral.

Posebno obširno so se omenjali travniki (senožeti); za povzdigo njihovo se nam je mnogo skušenj in sredstev navedlo in tudi priporočala Dunkelberg-ova najnoveja knjiga, ki neki prav obširno popisuje, kako bi se travniki z najboljšim vspehom dali zboljšati tako, da bi zadostovali sedanjemu času in sedanjim potrebam.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 9. decembra 1868.

Gospodarske stvari.

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšič.

(Dalje.)

C. Živalstvo (zoologija) je obsegala najpred različne živalne tvarine, ki je imajo rastline za vspešno vzdrževanje naše domače živine; — iz katerih kemičnih delov je zložena klaja, s katerim pitamo navadno domačo živino; — potem se je pa govorilo o splošnem organizmu vprežne živine. Temu nauku so bile štiri ure na teden odmerjene in to le meseca velikega srpana, kajti meseca kimovca je g. dr. Masch predaval vremenoznanstvo ali meteorologijo, ki pa ni bila obligaten, ampak le prost nauk.

D. Naravoslovje se je podučevalo le prva dva tedna in to po eno uro na dan. Ta nauk je bil le nekaka priprava k bolj važnemu in temeljitemu nauku o kemiji, iz ktere se je skoz ves mesec kimovec po eno, o četrkih, petkih in sobotah pa celó po dve uri na dan podučevalo.

E. Kemija je obsegala vse tako imenovane prvine (Grundstoffe) in razkrojbe v njihove posamne dele ali drobce, iz česar se lahko sodi, da je bil ta nauk zeló važen in zanimljiv za ljudske učitelje. Nekaj popoldanskih ur je bilo tudi odločenih za demonstracije o poskušnjah (eksperimentih); mnoge bogate zbirke so nam služile v kazalni poduk. 20. kimovca smo bili z gosp. Moserjem v geologične državnje zbirki, kjer smo si ogledali razne rudnine, kristale in mnoge prečudne zemeljne snove. A kmalu potem smo zopet bili v ces. dvornej nabiri, v kateri je shranjena bogata zaloge mnogoternih natornih (prirodnih) reči. Se vé, da se tu ni mogla vsaka stvar razkazovati in natančno razlagati; kajti namen je bil le ta, da se seznanimo z enakimi zalogami, in da umemo, kaj je prav za prav zbirka prirodnih stvari. Kdor bi pa hotel o kakej bolj važnej stvari, bodi-si v kemiji ali natoroznanstvu sploh, to ali uno natančneje pozvedeti, obljubil je gosp. profesor, da vsakega učitelja, ki se pismeno do njega obrne, tudi pismeno prav natančno rad podučí.

F. Živinoreja se je učila prva dva tedna po štiri, a drugi mesec po tri ure na teden. Nauk o različnih živinskih plemenih, živinskem organizmu in posamesnih vnanjih živalskih delih bil je vvod temu obširnemu znanstvu; potem se je pa podučevalo o posamnih plemenih tako natančno in umevno, da, kakor sem tudi od drugih učiteljev slišal, so vsi poslušalci z gosp. Wilhelm-om, ki je ta nauk predaval, še najbolj zadovoljni bili.

Za kazalni nauk služile nam so premnoge podobe,

fotografične in druge različnih plemen goveje živine; vse so bile tako dobro posnete, da si je ne morem bolj misliti; lastnina so kmetijske više šole v Ungar. Altenburgu. — Al naj si bodo podobe še tako izvrstne, ostanejo vendar le podobe. Zato nam je dobro došla velika razstava v Hicingu, kjer smo videli čez 200 glav najboljih in najlepših plemen goveje živine iz cesarske pristave v Laksenburgu, mnogo plemen iz pristave nadvojvode Albrehta, ki jo ima v Ung.-Altenburgu, pa tudi iz mnogih družih odličnih kmetij, kakor so kmetija Liechtenstein-ova, Rabenburška, Steinitz-ova, Feldberška itd. Tudi iz česke, moravske in štirke dežele je bilo mnogo lepe živine izpostavljene. Ne morem se tu spuščati v popis imenitnih kónj, izvrstnih goved in žlahnih ovác, ki smo jih tu videli, ker moral bi ta popis preobširen biti, da bi bil pravičen vsemu razpostavljenemu blagu.

Pri živinorejnem poduku se je posebno povdarjala raznovrstna klaja in kako je treba s klajo ravnati, da se živini najbolj prileže.

Konečno smo imeli kazalni nauk o različnosti volne, pri katerem smo imeli priložnost videti mnoge razlike med najboljo in najslabejo volno, ki nam e dajejo razna plemena ovác.

24. kimovca popoldne smo bili v Mariabrunu, da si ogledamo in seznanimo z različnim orodjem, ki se čestokrat rabi pri živinoreji. Tu smo videli troakar, to je nož za vbod napete goveje živine, kterege so nam „Novice“ že prav na tanko popisale. Videli smo tudi ječnik ali požiralno cev (Schlundrohr); perilnico za ovce; švicarsko, ameriansko in Sinclair-jevo pinjenico; hohenheimsko pripravo za pridelovanje sira; švicarsko sirno stiskalnico (Käsepresse); Murton-ove vrteče police za pokladanje sira, ki pa nimajo po mojih mislih nikove praktične posebnosti, da bi se mogle v obče priporočati, in še mnogo družega bolj praktičnega orodja za spravljanje in hlajenje mleka itd.

Iz tega je zopet razvidno, da nauk o živinoreji je bil jako obširen in zanimiv.

(Dalje prihodnjič.)

Veliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

(Dalje.)

Odbornik gosp. Jož. Seunig poroča v imenu glavnega odbora o denarni podpori, ki jo je c. k. ministerstvo kmetijstva družbi podelilo za namene kmetijske. Sporočilo se začinja s tem, da naznanja, da je sl. ministerstvo z odpisom od 13. junija t. l. družbo pozvalo, naj pové, za ktere namene bi denarne pomoči potrebovala in koliko. Glavni odbor je v obširnem popisu razložil potrebo podpore za povzdigo

Vmešje iz občnega zboru kranjske kmetijske družbe 24. novembra.

Da streiten sich die Leut' herum,
.....
Am End' weiss keiner nix.

Raimund.

živinoreje, vino- in sviloreje, gozdarstva in še drugih gospodarskih razdelkov. Z odpisom od 24. avg. l. l. je sl. ministerstvo odgovorilo, da zdaj, ko še za 1869. leto ni državni proračun izgotovljen, more družbi dovoliti le za premije goveje živine 2200 gold., za nakup dobrih bikov 1500 gold., za povzdigo vinoreje 400 gold. in za nakup zdravih svilnih jajčic 150 gold. Dalje pripoveduje sporočilo, kako, v soglasji z ministerskim dopisom, glavni odbor misli ta denar obrniti, da za premije goveje živine razdeli prejetih 2200 gold. prihodnjo spomlad, — da plemenih bikov za 1500 gld. misli vzeti iz rodú Mürške in Möllske doline in pa Mariahoferskega, — da se je zarad zdravih svilnih jajčic obrnil na goriški závod, kateri po ministerski podpori preiskuje svilode, in da zarad razdelitve onih 400 gold., ki so namenjeni povzdigi vinorejski, odbor še čaka več podružničnih nasvetov.

V razgovorih, ki so se po zaslišanjem sporočila začeli, razodeva odbornik vitez Gutmansthal svoje mnenje s tem, da potrди bike za pleme iz Mürške in Möllske doline, namesti Mariahoferskih pa, ki se težko čiste krvi nahajajo, naj se vzame Pincgavski rod, ki ga že imamo na Kranjskem. Odbornik g. Schollmajer iz večletne lastne skušnje na Koroškem priporoča Mariahoferski rod, ki ima vse tri lastnosti zedinjene, ki jih živinorejec želi od goveje živine, in meni, da tudi v goveji živini okolice Ribniške in Laške je kri Mariahoferska. Gosp. Dežman nasprotuje in v soglasji z g. prof. Konšekom trdi, da živina okolice Ribniške in Laške je štajarskega rodú. Gosp. Schollmajer razjasnuje svojo trditev zarad ribniške živine. Dr. Janez Bleiweis zagovarja odborov nasvet in privzame tudi Pincgavski rod, in misli, da druga važna reč je prošnja, naj ministerstvo dovoli, da gospodarju, ki je bika za pleme prevzel in ga okolici za pleme pripušča, po preteku tega časa ostane polovica onega denarja, za ktereга se dosluženi bik mesarju prodá. Temu pritrjuje tudi vitez Gutmansthal in g. dr. Orel; g. Lasnik misli, da bi kontrola o tem težka bila; baron Wolkenšperg meni, naj bi se to enako naredilo kakor je pri ces. vojaških konjih navada, ki po dobrem gleštanji čez 8 let ostanejo lastnina oficirjem. Na vprašanje g. Dežmana: kako je to, da je glavni odbor zdaj ministerstvu premije za govejo živino nasvetoval, ker je vendar prejšnji čas zoper premije bil? Dr. Jan. Bleiweis mu odgovarja, da med premijami sedanjimi in premijami nekdanjimi je velik razloček; na drugem mestu hoče o tem več govoriti.*) Nekdaj je za celo deželo bilo 600 gold. za premije namenjenih, zdaj jih je 2200 gold.; samo na 3 mestih so delili majhne premije, da ni bilo daljim živinorejcem mogoče do štacije priti; udeležilo se je tedaj malo gospodarjev in bližnji so pripeljali tako ubogo živino, da so kresije še ta mali denar nazaj pošiljale, in če je vendar kako revno govedo dobilo dopoldne premijo, bilo je popoldne že mesarju prodano — za pleme tedaj zgubljeno. Že leta 1816. je družba kmetijska nasprotovala takim zavrženim premijam in je ponavljala večkrat svoje ugovore. Dr. Bleiweis sploh misli, da le lastni in stanovitni dobiček more živinorejca vnemati k napredku, a ne opotočna loterija po premijah, katerim je on nasprotnik. — Po vseh teh debatah sklene zbor, naj se sl. ministerstvo naprosi, da dovoli v to, da polovica denarja, za ktereга se dosluženi bik prodá, ostane gospodarju, ki ga je imel in gleštal za pleme okolici svoji. (Dalje prihodnjič.)

V občnem zboru kmetijske družbe sem svetoval, naj dobimo na Kranjsko goveda rodú Mariahoferskega. Zarad tega se je izpletla razprava, v katero se je, navdahnjen po gg. Rudežu, Maliču in Konšek, vtaknil tudi g. Dežman, čeravno se je videlo, da celó nič ne vé o omenjenem rodu. Al namesti da bi bil po končanem zboru molčal pohlevno, je v svojem ljubljennem „Tagblattu“ pisaril še tako, da se je z „Mariahtaler Race“, katero je s tem imenom še le on iznajdel, pred izvedenci na očitno sramoto postavil. Zarad tega, ali goveja živina okoli Lašič in Ribnice izvira od rodú Mariahoferskega ali pa Mürške doline, se ni lahko pričakati, saj vemo, da je čiste krvi pri nas celó malo, in da med omenjenima dvema rodovoma ni tolikega razločka, da bi se za gotovo móglo reči: v tem živinčetu je samo ta kri, a ne druga. Rajnki gospod Rudež je v letopisu kranjske kmetijske družbe od 1822. do 1823. leta na str. 69. o živini ribniški pisal, „da je izprva bila majhna in večidel rudečkasta; po pogostnem mešanji s štajarsko, so se pa dvojci (Bastarde) zaplodili.“ In ta od starega gosp. Rudeža omenjena „štajarska goveda“ ravno izvirajo od križanja med Mariahoferskim in velikim Mürškim rodom; saj imajo vsa znamenja te zmési, ki jih pa vidi le tak, kdor na tanko umé slediti ta znamenja.

Čudno je res to, da je v občnem zboru v tej pravdi največ besedoval mož, ki se rad v vsako stvar vtikuje, če tudi o njej nobenega znanstva nima. Da pa je to resnica, kar sem jaz na hvalo Mariahoferskim govedom v zboru rekel, ktera po mnogoletnih skušnjah na Koroškem dobro poznam, priča mi knjiga, ki je pod naslovom „Die Landwirthschaft des Herzogthums Steiermark als Festgabe für die X. Versammlung deutscher Land- und Forstwirthe“ 1846. leta prišla na svetlo, in pa druga knjiga s krasnimi podobami iz dunajske velike razstave 1859. leta po ministerstvu na svetlo dana. Ondi se vidijo podobe Mariahoferskega rodú z natančnim popisom, kje se nahaja ta rod, kako se je zaplodil iz Koroškega in Štajarskega v gornjo Avstrijo, na Česko, Saksonijo itd., ker Mürško živino določno presega za vprego in pitanje, pa tudi krave hvalijo za dobre mlekarice. Veliko kmetijsko učilišče v ogerskem Altenburgu si je za pleme izvolilo Mariahoferski rod zato, ker se v njem vjemajo vse lastnosti za vprego, pitanje in molžo. Po besedah oskrbnika grajščin kneza Schwarzenberga v Frauenbergu na Českem prekosí Mariahoferski rod švajcarskega, tirolskega in pemskega na moči za vprego, o pitanji in molži, pa poleg tega tudi ni zbirčen v klaji. Po 1200 bokalov mleka se je dobivalo na leto in dan od teh krav.

Te bukve priporočam gosp. Dežmanu, naj jih marljivo prebira, da se kaj naučí; izvedel bode iz njih, da v dunajski véliki razstavi je dobil ta rod veliko premijo; pogleda naj pa tudi „Tagespost“ list 280. od 4. decembra t. l., pa bode bral, da od teh premij, ki jih je ministerstvo dalo, je 20 premij doletelo Mariahoferske bike v lavantinski dolini. Saj tū ne bo trdil, da meni na ljubo so teh 20 premij po njegovi navadni frazi „ingeschmugelt.“ — V 23. listu časnika „Landwirth. Zeitung für Oberösterreich“ od 1. decembra l. l. stoji v sestavku, kateri govori o živinoreji gornje-avstrijski, zapisano to-le: „Celó samostan St. Flo-

*) Ker sporočilo o podkovijski učilnici ni móglo na vrsto priti, ni bila žalibog več beseda o tem; iz natisnjeneга sporočila se bode povzelo, kar je treba.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrletna 90 kr., pošiljanepo pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrletna 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 16. decembra 1868.

Gospodarske stvari.

Poduk,

kako najboljšo živo mejo zasaditi.

(Konec.)

II. Smrekov plot.

Smrekova živa meja ni sicer tako dobra kakor trnova, vendar je tudi dobra, pa saj boljša kakor gabrova.

Kjer hočeš zasaditi smrekov plot, izkopaj zemljo v ravni vrsti 1 čevljev globoko, 8 palcev pa na široko; v tako izkopani graben vsuj rahle zemlje nazaj, da va-njo posadiš po 8 palcev narazen dve- do triletnih smrečic, ki si jih v drevesnici nalašč za to izredil.

Dokler smrečice ne dorastejo potrebne velikosti, zavaruj smrekov plot z lesenimi plankami ali s kakimi pletenicami.

Kadar izkopuješ smrekove sadike za plot, varuj, da koreninic ne potrgaš ali sicer ne poškoduješ, sicer 2, 3 ali 4 leta ne bo nič s takim plotom, ali ti pa celó pod zlo pojde.

Presajaj smrečice pozno v jeseni ali pa zgodaj spomladi, dokler se sok ne sprehaja v drevju. Predno pa jih vsadiš v zemljo, pomoči korenine v vodi z ilovico pomešani, kajti potem se zemlja koreninic boljše prime in vlaga (mokrota) se jim pridrží. Tudi jih ne vsadi globokeje v zemljo, kakor so poprej v zemlji bile; ni dobro, ako so pregloboko zakopane v zemljo.

Nikoli izvenjenih in v senci izrastlih smrečic ne rabi za živo mejo, kajti tako zamorjene sadike hirajo in vsahnejo, kadar pridejo pod prsto nebo in na solnce.

Ko so smrekove sadike tako visoke izrastle, kakor ima plot biti, poreži že vlesenele mladike s škarkami ali pa jih z mečem posekaj; to pa moraš storiti vsako leto v jeseni, sicer spodnje stranske veje vsahnejo, in to ti naredí grdo mejo.

Pri nas se vidi več tacih grdih smrekovih plotov in to le zato, ker jih še le čez več let porežejo, ko so bile zgornje mladike že en palec ali dva palca debele pa en seženj ali več sežnjevisoke.

Smrekova živa meja, dobro gleštana, trpi 50 let in še dalje; živina se je ne dotakne kakor gabrove, in gospodar dobiva še stelje, kadar jo obrezuje.

III. Gabrov plot.

Gabra je skor povsod dokaj; lahko se ga tedaj dobí za živo mejo.

Ako hočeš iz gabra brž mejo imeti, moraš za to mlada in ravna po pol palca ali cel palec debela debela izbrati in jih v jeseni ali spomladi skrbno izkopati, da ne poškoduješ korenin. Deblo se potem v visokosti, kakor ima plot biti, pošev z ostrim nožem zgoraj po-

reže. Če izkopanih sadik ne posadiš brž v mejo, vtakni jih v vlažno zemljo, da ne vsahnejo drobne koreninice.

Kjer pa delaš mejo, izkopaj zemljo tako, da narediš graben 2 čevlja širok in 1 čevljev globok, in po vrsti posadi tū gabre in sicer po pol čevlja ali 8 palcev saksebi — in en palec ali k večjemu 2 palca globokeje, kakor so popred v zemlji rastli; z zemljo, ki si jo iz grabna na stran zmetal, pokrij najpoprej korenine prav skrbno, potem graben zasuj in zemljo z nogami nekoliko poteptaj. Potem se sadike v sredi na tanek kol privežejo, pa tako, da se enmalo mahú vmes vtakne, kjer se gaber na kol priveže, da se ne otiši. To dá plotu moč in veter ne more šibiti gaberčkov. Čez 2 leti lahko kole odstraniš, kajti gabri so že tako močni, da ne potrebujejo kolov.

Vsako leto v jeseni se mora plot obrezati; kdor tega ne storí, ne dobí lepe in dobre žive meje.

Ako si gospodar gabrov plot hoče iz semena izrediti, mora seme v posebno grêdo vsejati, in kadar so sadike en čevljev visoke izrastle, naj se presadé v graben tako napravljen, kakor smo ravnokar rekli. Obrezuje se pa tako narejeni plot še le potem, ko je izrastel tako visok, kakor ga gospodar hoče imeti; do tega časa pa potrebuje tudi plank, ki ga varujejo.

Iz semena zasajeni plot je zato boljši, ker se veje že brž pri tleh gosto zarastejo; tudi je tak plot bolj trpežen.

Ker po gabrovem zlasti mladem listju živina rada sega, tedaj na tacih krajih, kjer se živina mimgoni, ne naredi gabrovega plota; tū je trnov ali pa smrekov plot na pravem mestu.

Vélikí zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

(Dalje.)

V obravnavi zarad denarja, ktereга je c. k. ministertvo kmetijstva dalo družbi v podporo kmetijstva, izrekuje vitez Gutmansthal željo, naj bi se vseh 400 gold. obrnilo trtnicam (Rebschule). Gosp. Dežman želi, naj bi se ministertvo prosilo tudi podpore za planinsko gospodarstvo. Vitez Gutmansthal, dr. Jan. Bleiweis, dr. Orel in L. Dimic se skladajo s tem nasvetom, gosp. Dimec pa dodaja, da bi tū kaj malega ne doseglo namena. — Po glasovanji so bili vsi odborovi predlogi sprejeti z dodatkom, naj se ozir jemlje tudi na ravnokar izrečene nasvete.

Tajnik dr. J. Bleiweis bere potem slovenski pisano sporočilo dr. Coste o kmetijskem shodu na Dunaji od 9. do 14. nov. l. l., pri kterem sta dr. Etbin Costa in Jož. Seunig zastopala naše društvo. „Novice“ so že v 48. listu prinesle celo to sporočilo. — Dr. Orel poprime po prebranem sporočilu besedo, i, nanašaje

se na to, kar se je v kmetijskih časnikih o častnem zastopanju kmetijske družbe po naših poslancih bralo*), predlaga, naj se zahvala izreče gospodoma poslančema. Zbor rad pritrdi temu predlogu.

Gosp. Schollmajer v imenu odbora poroča o kmetijskih taborih. Nasveti so bili, da se prihodnje leto napravijo taki tabori in to meseca avgusta in septembra; govori o kmetijskih in gozdarskih rečéh naj se razjasnujejo po djanskem dokazovanju, in naj so vsi slovenski razun nemškega Kočevskega; glavni odbor ustanovi kraj in čas za to; kdor se oglasi odboru, da hoče prevzeti tako nalogo, mora mu povedati, o čem misli govoriti. Vitez Gutmansthal željo izrekuje, naj odbor tudi dela na to, da občni zbor kmetijske družbe ni zmirom le v Ljubljani, ampak tudi v kakem drugem mestu na deželi in naj se pri taki priliki tudi naredi kaka majhna razstava kmetijskih in gozdarskih stvari. — Predsednik dr. Costa zagotavlja, da glavni odbor tega nasveta ne bode prezrl.

Tajnik dr. Bleiweis poroča zdaj (slovenski) o kmetijskih in gozdarskih učilnicah, in dokazuje, da občni zbor 22. novembra 1865. leta je po predlogu gosp. Ed. Pour-a sklenil, se obrniti do deželnega zastopa, naj se ustanovi nižja gozdarska šola združena z nižjo kmetijsko šolo v Ljubljani; 1867. leta, ko se je obhajala stoletnica družbe naše, je za osnovo kmetijske šole po pismu zbor izbujal dr. Razlag, ud naše družbe v Brežicah. Ker naprava tacih učilnic veliko stroškov prizadeva, katerih ustanoviti ni moč, dokler revna dežela ne dobi svojega premoženja saj deloma nazaj, je tedaj še le letošnjemu deželnemu zboru bilo mogoče, z blagostreno veliko podporo kneza Schönburga, posestnika grajščine šneperske, za prihodnje leto nižjo gozdarsko šolo ustanoviti; šola za sadje-, vino- in svilorejo, in pa popolna kmetijska učilnica pa se mora odložiti do onega časa, ko doide deželi vzeto premoženje. Bodimo veseli — je rekel govornik — da za zdaj dobimo saj eno šolo, in v imenu odborovem predlaga, naj zbor sklene zahvalnico knezu Schönburgu za blagodušno njegovo pripomoč. Zbor enoglasno pritrdi temu predlogu. Konečno naznanja govornik, da je nadlogar g. Mavricij Scheyer družbi podal slovenski rokopis knjige pod naslovom: „Navod, kako naj ravnajo posamesni kmetje in soseske z gozdom.“ Izvedeni možje so to pisanje pregledali in odobrili; tedaj se bode odbor družbini obrnil do deželnega odbora, naj ta rokopis, kot pripomočno knjigo za gozdarsko šolo, blagovoli natisniti dati. Deželni glavar dr. pl. Wurzbach je zagotovil svojo podporo, da se ta želja izpolni.

O novem natisu knjižice za poduk o murbo- in sviloreji, ktero je družba kmetijska 1840. leta prvi-krat in 1859. leta vdrugič izdala, ktera pa je popolnoma poprodana in sicer tako, da sama družba nima nobenega iztisa več, je dr. Bleiweis v imenu odborovem nasvetoval, naj ga zbor pooblasti, da napravi tretji natis. — Pri tej priliki naznanja vitez Gutmansthal, da ima že on pripravljen rokopis za knjižico tako, ki bode podobna oni knjižici, ki jo je izdal o sadje-reji, in ima med besedami potrebne podobice. Dr. Bleiweis nasvetuje: naj zbor namesti predloga odborovega sprejme blago ponudbo gosp. viteza Gutmansthala. Zbor se zahvalo to stori.

Ker je ura poldne že odbila, a mnogo toček programovih ne še rešenih, nasvetuje predsednik, naj pre-stande seja in se popoldne nadaljuje, in popoldne tudi voli novi predsednik družbe. Volitvi predsednika že popoldne nasprotuje g. Dežman, češ, da ne stoji na

*) Tedaj tudi advokat more biti v kmetijskem zboru na pravem mestu, — se vé, da ne vsak ljubljansk advokat ali kak drug „Tagblattar.“ Vred.

programu, tedaj po družbinih pravilih ne more biti danes, ampak še le v prihodnjem občnem zboru. Vitez Gutmansthal dodaja, da volitev predsednika je važna stvar in da bi prav bilo, da se odloži. Predsednik dr. Costa odgovori na to, da nikakor ne sili v to, da bi volitev morala že danes biti, al protipravilna, kakor je g. Dežman rekel, ne bi bila volitev; če se zdaj na program postavi za obravnavo popoldne, imajo udje časa dovolj se pomeniti, koga naj bi volili; odbor pa volitve ni mogel na program poprej postaviti, ker o odpovedi g. Trpinca ni duha ni sluha imel odbor, ki je gosp. Trpinčevo odpovedno pismo še le danes ob 9. uri prejel. Po vsem pravi, da se bode novi predsednik volil v prihodnjem občnem zboru. *)

(Dalje prihodnjič.)

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšič.

(Dalje.)

G. Gozdarstvo. V tem sila važnem in zanimljivem predmetu podučevalo se je po eno uro na teden. Malo je sicer to, a vendar smo čuli in videli mnogo, kar zadeva gozdno rejo in različna plemena gozdnih dreves. Drevesa so se nam opisovala od korenine do vrha in marsikaj se nam je s kredo na šolsko tablo poočitavalo. Potem se je govorilo od visoko-, nizko- in srednjevisoko ležečih gozdov, kako se morajo vspešno obdelovati, trebati in sploh k boljemu stanju pospeševati. Za kazalni nauk nam je služila zopet gospodarsko-kmetijska razstava v Hicingu in pa viša gozdarska šola v Mariabrun-u. V Hicingu smo videli različno lesovje, kakor tudi druge gozdne plodove, mnoge lesne skaze, bolezni, izrastka, lesne grbe in hrge in druge prečudne lesne tvorine in oblike. Vse to je bilo v piramidah tako lepo in vkusno sestavljeno, da se je nismo mogli zadostno nagledati. Vrh tega smo videli razna semena gozdnih dreves, različno orodje za obdelovanje gozdov in premnoge druge bogate izložbe najspretnjih českih, ogerskih in štirskih gozdnih gospodarjev.

Vse tu omenjene stvari razkazoval nam je profesor g. Grossbauer sam, ki nas je peljaje od oddelka do oddelka podučeval o vspešnem obdelovanju in gleštanju gozdov in nam tudi povsod omenjal domovino izpostavljenega lesovja. Njegovim tehtnim govorom v prostej naravi pod milim nebom pridružilo se je še mnogo drugih obiskovalcev, ki so prišli k omenjeni razstavi ter so z nami vred pohajali od oddelka do oddelka, da si ogledajo gozdne tvarine in si je po zadanih govorih profesorjevih tudi pozneje še lahko poočitujejo. Toda to praktično postopanje vrlemu profesorju še ni bilo zadosti, kajti uvidevši, da je temu razteznemu nauku le premalo ur odmerjenih, povabil nas je neko popoldne (to se vé vsaki razred posebej) v Mariabrun, da si ogledamo tamošnjo gozdno akademijo in gozdno-botaniški vrt. — C. k. gozdarska šola je bila že leta 1813. ustanovljena, a v višo šolo ali akademijo še le 1867. l. povzdignjena; vsled tega se tudi poslopje še zmiraj marljivo popravlja in predeluje, kajti staro poslopje je bilo njega dni samostan tako imenovanih Avguštinov, in treba mu je mnogo poprave, da se časoma priredi v dostojne poslopje više gozdarske akademije. V velikanskem muzeji, ki se nahaja v tej šoli, smo videli

*) Čudili smo se po tej razložbi, da je „Tagblatt“ brž drugi dan sum zagnal na odbor, češ, da je hotel volitev „po kontrabantu vriniti v zbor“ (die Wahl einschmuggeln). — Pač mora sam prav prekanjen „kontrabantar“ biti, kdor se na vrat na nos drzne drugim podtikati kontrabantijo. Nemški pregovor ima pač prav, ki pravi: „Wie der Schelm ist, so denkt er.“ Vred.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

☞ V Ljubljani v sredo 23. decembra 1868. ☞

Gospodarske stvari.

Kako se bo obrnilo 10.000 gold. pogozdevanji Krasa namenjenih?

S Krasa 16. grudna. — ? — Ministerstvo kmetijstva kaže v vsem, da mu je v resnici mar za napredek kmetijstva. In res, bil je zadnji čas, da je veslo kmetijstva v roke vzel mož, koji ga vé po pravi poti voditi; upanje je tedaj pravično, da se železna srajca sname našemu kmetijstvu, na kateri se je bralo: „kar se je Anžek učil, to Janez zna, in kar ta zna, to se Anžé uči!“ Slišali smo tudi, da je sl. ministerstvo za pogozdevanje Krasa odločilo 10.000 gold. Gozd sploh ni le za kranjsko Notranjsko, temuč za celi Kras prevažna stvar. Dobro je tedaj ta novica déla našemu srcu. Vprašamo tedaj: kam in za kaj se porabi ovih 10.000 gold., ki so iz državne kase odmerjeni za lesorejo na Krasu?

Kdor pogozdenju Krasa tako važnost daje, kakor je res ima, ne bode nam zameril, da hrepenimo po odgovoru na to vprašanje.

Tudi bivši tržaški deželni poglavar baron Bach je kazal, da ima srce za goli Kras, al storil je celó malo ali najbrže celó nič. Res, da je postavil gozdnega nadzornika za pogozdevanje Krasa; al vzel je v službo v kljub našim prošnjam moža, po katerem nimamo upanja, da se bode ozelenil pusti Kras.

Veliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

(Dalje.)

Popoldne je zbor nadaljeval svoje obravnave.

Gosp. L. Dimic, ud glavnega odbora, je poročal o živih mejah, za ktere naj se, ako so tako narejene, kakor je poslednji zbor sklenil, delijo medalje, in da je odbor po sklepu onega zbora natisniti dal knjižico v 2000 iztisih s podobami (1500 slovenskih, 500 nemških), ktera podučuje, kako naj se izrejajo žive meje (ploti). Po kratki razpravi, ktere sta se udeležila pl. dr. Wurzbach, ki zagovarja take meje le v posestvu gospodarjevem, ker zunaj tega je „živa meja živ tat“, in pa gosp. Lasnik, kateri želi, naj se prednost medalje dá takim plotom, kateri so narejeni po podobi, ki jo je družba v omenjeni knjižici na svitlo dala, so obveljali sklepi poslednjega zbora z dodatkom Lasnikovim.

Potem bere gosp. Lasnik, ud glavnega odbora, sporočilo odborovo o kmetijsko-gozdarskem časniku. Predlogi odborovi segajo v to, naj se namesti sedanjega letnika izdaja ta časnik tolikrat na leto, kolikrat je

za 3 pôle gradiva nabranega, in udom brezplačno daje. — O tem sporočilu je bila živahna razprava. Gospod Dežman se spodtikuje nad besedami sporočilnimi, ktere pravijo, da „narod naš, ki le slovenski ume, ne potrebuje družega časnika, ker „Novice“ vse prinašajo, kar se domá ali po svetu za kmetijstvo novega dobrega zgodí ali iznajde“, in pravi, da o letošnji bolezní svilnih gosenic niso priobčile sporočila, kaj se je godilo ter vpraša: v kateri zvezi so „Novice“ z družbo kmetijsko? Potem očituje, da „naznanila kmetijske družbe“ ne prinašajo popolnega računa in proračuna. — Dr. J. Bleiweis mu na to odgovarja, da se v „Novicah“ o kmetijskih zadevah vse nahaja, kar se godí po svetu in je praktične vrednosti za naše ljudstvo; kdor druge kmetijske časnike prebira, mora to potrditi. O bolezní svilnih gosenic so „Novice“ že toliko novic prinesle, da je škoda za papir, ker še dandanes nič o naturi te bolezní ne vemo. Pl. dr. Wurzbach potrjuje dr. Bleiweisu, da nemški kmetijski časniki napisujejo cele kupe pôl, da pa se nahaja le veliko besedovanja, a malo jedra za praktičnega kmeta. — V tem smislu govori tudi dr. Orel. — Gosp. Schollmajer se ne čudi govoru Dežmanovemu, ker so mu „Novice“ znan trn v peti, „Novice“ niso nikoli bile lastnina družbina in hoče to spričati s sporočilom rajncega župana Hradeckega; ker pa predsednik misli, da ta stvar ne spada v to obravnavo in tudi gosp. Dimic pravi, da v svojem predlogu, ki ga je v poslednjem zboru stavil zarad družbinega časnika, ni imel „Novic“ v mislih, popusti g. Schollmajer dalje dokaze, dodavši le še to, da natančni pregled družbinega računa je vsakemu udu vsak čas odprt, ker se udje v občnem zboru še posebno v ta pregled vabijo. — Ko je še pl. dr. Wurzbach govoril za to, naj se tudi slovenski sestavki novega časnika predstavljajo v nemški, kakor nemški v slovenski, ker tudi slovenske razprave zaslužijo nemškemu svetu priobčene biti, so bili odborovi predlogi z dostavkom g. L. Dimica sprejeti, naj ta kmetijsko-gospodarski časnik izhaja saj dvakrat na leto. — Ker je g. dr. Ahačič poročevalec o okrajnih logarjih ali okrajnih gozdnarjih bolan, je g. Schollmajer bral njegovo sporočilo, o katerem se je vnela dolga in živahna razprava. Jedro sporočila tega je bilo to-le: Gosp. L. Dimic je o priliki stoletnice kmetijske družbe spisal spomenico, v kateri nasvetuje vpeljavo okrajnih logarjev (Distriktsförster). Gozdarski odsek kmetijske družbe, kteremu je dr. Jan. Ahačič predsednik, je pretresal ta nasvet in poprašal še druge izvedence za njihovo mnenje. Z gosp. L. Dimicem enim misli za vpeljanje tacih logarjev je le g. Schollmajer, vsi drugi gozdnarji, kakor g. Ed. Rande, g. Fr. Vičel, g. K. Seitner, g. A. Sovan so zoper vpeljavo okrajnih logarjev, ktere bi imeli

država, dežela in posamesni posestniki gozdov plačati. Dr. Ahačič je dodal tem mnenjem še svoje, in naposled v imenu glavnega odbora stavil sledeče predloge: Občni zbor naj sklene: 1) kmetijska družba si ne bode prizadevala za postavbo, po kateri naj se vpelejo okrajni logarji, pa tudi ni zoper to, da se gozdi razdelijo posamesnim lastnikom; 2) tudi pri gozdih naj velja §. 362. obč. drž. zakonika, po katerem gospodar sme s svojo lastnino storiti kar mu je drago; 3) dolžnost pa je družbi kmetijski, da se požene za to, da se že tako dolgo zavlečena zemljiščina odveza po patentu od 5. julija 1853. leta in napotku od 31. oktobra 1857. leta vendar enkrat in to pravično in postavno dovrši; 4) da se gozdna postavba po potrebah naše dežele preuredi, in 5) da kmetijska družba za to skrbi, da se ljudstvo naše dobro podučí v gozdarskem gospodarstvu. Po prebranem sporočilu se je začela debata.

(Konec prihodnjič.)

Šest tednov na Dunaji, ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšič.

(Dalje.)

H. Nauk o stavstvu (Baukunst) se je predaval po eno uro na teden. Obsegal je kmetijsko poslopje z vsem drugim pristranskim prizidjem. Pri tem nauku se je posebno povdarjalo, da se mora temeljno kamenje vsaj eno leto pred zidanjem razvetrovati, les pa, ki je za stavstvo namenjen, vselej le meseca grudna posekati. Pri vsakem kmetijskem poslopi naj se gleda na to, da ima poslopje primerno lego, da ni od zemljišč preveč odstranjeno, da stoji na suhem (močvirnost škoduje domačej živini), in da je blizo zadosti vode. To so razlogi, ki se pri stavstvu kmetijskega poslopja ne smejo nikoli prezirati. — Stranišča in čumnate za posle se postavijo v zadnjem oddelku poslopja; ravno tako hlevi, skedni itd. ob straneh, in to nikoli spredaj, ampak vselej za poslopijem. Nadalje se je obravnavalo o napravah dobrih in pripravnih klet, ledišnic, podov, mostov, kanalov in drugih v kmetijstvu spadajočih stavb. Mnogi načrti, kako se najbolje kmetijsko poslopje priredi, da je ljudem in živini priležno, poodčitovali so nam ta nauk dostojno.

I. Vremenoznanstvo, kakor sem že omenil, ni bil obligaten predmet, a vendar mu je prizistovala večina učiteljev že zarad tega, ker se je bil profesor g. dr. Masch v predavanji živalstva poslušalcem jako prikupil. Različne zračne prikazni, kakor zračje (klima) sploh, obravnavale so se prav po domače; to se vé, da z vednim nameravanjem na zemljišča in na njih rastoče rastline in zelišča.

J. Hmeljoreja (Hopfenbau) je imela v vsem skupaj le dve uri; nauk je bil tedaj jako skrčen, toda jako jedernat in lahkoumeven. Vrh tega smo bili še obdarovani z izvrstno Hofmanovo brešurico, ki obravnuje hmeljorejo v kratkih, a temeljitih obrisih in bi marsikterega hmeljorejca zanimati znala.

K. Bčeloreja je bila odmerjena bolj kazalnemu (demonstrativnemu) poduku. V ta namen nam je zopet kmetijska izložba v Hicingu dobro došla, kjer je bilo premnogo in zelo različnih čbelnih pletenic in panjev, kakor tudi družega orodja, ki se čestokrat pri čbeloreji potrebuje, izpostavljenega. Ta razstava je imela sicer mnogo, a le malo praktičnih in za v občno vpeljivo priporočila vrednih čbelnjakov in čbelnih panjev. Po največ je bilo tako imenovanih Wieprechtovih prekladnic (Stockform), ki so bile tudi s sreberno svetinjo obdarovane. — Kmalu potem smo imeli izhod v Dorn-

bach in pozneje v Wagram, kamor smo se peljali tri postaje po severnej železnici, da si ogledamo čbelorejo na prostem ajdovem polji. Tu se nam je razprostrlo velikansko z ajdo obsejano polje, ki ga oči ne presežejo, in na katero tudi iz najdaljnih krajev čbele na pašo izpeljujejo; po več tisuč čbelnih pletenic in panjev je tu v velikih in dolgih rajdah razpostavljenih. Iz Wagrama nazaj gredé naj omenim Mayerjevo gostilnico, v kateri smo se vrlo dobro imeli. Tu so se pele nemške, česke in slovenske pesmi v najlepši učiteljski slogi; posebno ste naši pesmi „Otok bleški“ in „Naprej“ Nemcem in Čehom dopadali. Še celó v vagonih se je razlegalo petje po vseh postajah blizo do Dunaja, kjer smo se še le po bratovski razšli. Nikoli ne bodem pozabil lepe velikanske ravnine, po kateri so leta 1866. nam sovražni Prusi hodili, in na kateri je leta 1809. Napoleon svojej armadi zapovedaval, kakor tudi veličastne Donave ne, ki sem jo na tem potovanji videl. — Poslušalci družega razreda so se nekega dne po zahodnej železnici tudi v Neulengbach peljali, kjer so imeli še posebej izvanredno podučevanje v čbeloreji in razstavo raznega čbelorejnega orodja.

L. Sadje- in vinorejo učili smo se deloma v šoli, deloma po bližnjih in daljnih izhodih, izmed katerih naj omenim posebno krasni in mi nepozabljivi izlet v Klosterneuburg. — 13. kimovca ob 7. uri zjutraj odpeljali smo se v tako imenovanih „Omnibus“ ob veličastnem bregu Donave v to preprijazno okolico. Dobre pol ure daleč prišel nam je profesor vinorejne šole gosp. Schellenberg iz Klosterneuburg-a s svojimi učenci naproti in nas je prav prijazno sprejel. Na to smo se podali najpred v lepo obdelane nograđe, kjer so se nam razkazovala različna grozdna plemena, kakor tudi obdelovanje vsakega plemena posebej. Vinorejna šola obsega, ako sem namreč prav razumel, dobrih 10 oralov zemlje in je izvrstno vredjena. Grozdja je bilo vsakemu učitelju na ponudbo in smel si ga je tudi vsaki sam odtrgavati, kolikor ga je le njegovo srce poželelo. Čez nograđe hodé smo dospeli okoli 11. ure v Klosterneuburg, odkodar smo se najpred podali v tamšnjo drevesnico, kateri je sila veliko prostora odmerjenega, a vendar ni tako izvrstna, kakor sem je videl v Kaisers-Ebersdorfu in Rosenthalskem vrtu, kateri se smete po vsej pravici vzorni drevesnici imenovati. Drevesnica v Klosterneuburgu daje po 50 tisuč drevesec na leto, izmed katerih se pritlikovci po 10 soldov, a odrasla drevesca po 20 soldov prodajajo. Vsa drevesca stojé prosto in niso na nikakoršen kol privezana. Srčna mladika (Leitzweig) se namreč en- do dvakrat nazaj poreže, da steblice pri tleh nove postranske mladike zaredi, ktere se najpred nekoliko okrajšajo, potem pa popolnoma odrežejo; na ta način se deblo močno odebeli, in drevesce ne potrebuje nobenih kolov.

Iz drevesnice smo šli v vinorejno šolo, v kateri se trte za presajo izrejujejo; tudi ta vinorejna šola je jako raztezna in marljivo obdelana. Še le okoli pol dveh popoldne dospeli smo v gostilnico „k streljišču“, kjer smo imeli na vrtu krasen obed, a še krasnejši izgled v Korneuburg, kamor je marsikterega učitelja mikalo, in bi bil tudi gotovo šel, ako ne bi že tako pozno bilo. Pri obedu smo imeli tri naše profesorje, ki so se z nami prav prijazno pomenkovali in nam vmes tudi tehtne nauke o boljem napredovanji kmetijskega stanja razlagali. To se vé, da tudi napitnic v tako veselej družbi ni manjkalo. Po obedu smo šli v sadje- in vinorejni zavod, da si ogledamo napravo te izvrstne doljno-avstrijske vinorejne šole, kjer se nahaja vse, kar se le pri sadje- in vinorejnem poduku potrebovati zamore. Učenci tega závoda so nam kazali svoja lepa risanja in pa velikanske bilježnice, v ktere si nauk svojih pro-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celoletno 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 30. decembra 1868.

Gospodarske stvari.

Avstrijsko vinstvo.

Iz knjige, ki jo c. kr. ministerstvo kmetijstva o prodaji avstrijskega vina v tuje dežele na svitlo daje, se razvidi, da se v avstrijskem cesarstvu na leto okoli 30 milijonov veder vina pridelaja; ta pridelek se ceni na 130 milijonov gold. Gledé na posamesne dežele ga pridelaja:

	na oralih:	avstrijskih veder:	vrednosti goldinarjev:
Ogerska	504.776	17,667.160	70,668.650
Dalmacija	111.411	1,337.292	6,686.460
Doljna Avstrija	66.359	1,514.060	8,406.162
Hrvaška in Slavonija	57.124	1,999.340	5,998.020
Štajarska	54.655	1,366.375	6,831.875
Vojaška granica	49.858	1,396.024	5,584.096
Erdelja	46.989	1,174.725	3,524.175
Tirolska	45.118	1,579.130	7,895.650
Moravska	41.652	1,041.300	5,206.500
Primorska	32.204	644.080	2,576.320
Kranjska	16.767	335.340	1,341.360
Česka	4.439	71.024	426.144
Koroška	114	1.596	4.788
Bukovina	110	1.100	3.300

Skupaj 1,044.061 30,978.906 130,933.848

Prideluje se tu tako, tam tako; zato je tudi dohodek od orala (joha) vinogradskega zelo različen. Največi dohodke dajo vinogradi ogerski, južno-tirolski in doljno-avstrijski, najmanjše Dalmacija, Koroško in Kranjsko. Počez se more za vse cesarstvo na oral šteti 28 veder pridelka.

Gledé na veliko mero tacih vin, ktera se delajo iz slabih, neizbranih trt in s kterimi se v kletih (keldrih) napačno ravna, je cena vina avstrijskega poprek vzeta, sila nizka, in se more le na 4 gold. 30 kr. za vedro ceniti. Se vé, da to je cena le za vsa vina skupaj vzeta; so pa vina, ki se po 40 do 80 gold. vedro prodaja, kakor dobra (avstrijska) Vöslavska, Gumpoldskirchnerska, bolja (ogerska) Budinska, Meneška, Jegerska, Nezmelska, Somlavska in Šopronska, in močnejša (štajarska) Ljutomerska, Radgonska itd.

Temu dodamo le to, da naša kranjska dežela ima kraje, za dobra vina prav ugodne: al dober kraj je le en pogoj za dobro vino; treba je še dveh drugih pogojev, in ta sta: prava trta in pravo ravnanje z vinom v kletih (keldrih). To dvoje se mora pri nas drugač zasukniti, da dobijo naša vina višo ceno.

Smolika pri konjih

se je pretekli mesec prikazala po več krajih na Kranjskem in je še zdaj. Brž ko ne je mokro zimsko vreme

krivo bolezní, ktere je sem ter tje toliko, da je v nekterih vaséh vsak drug konj bolán, žebeta pa vsa. Tako, na priliko, je v mali in veliki Ligojni blizo Vrhnikke. Konj postane klavern, začne kašljati, težko sope, ne jé, iz nosnic mu teče (smolika), medčelustne žleze mu otekó (grče). Kakih 14 dni trpi bolezen ali pa še več, da se medčelustne grče gnojijo.

Večidel letos ni nevarna ta bolezen. Ni pa nemože, da konj tudi po nji smrka v postane.

Smolikovega konja je treba na gorkem imeti ves čas, dokler je bolán, tudi napajati ga ne zunaj z mrzlo vodo. Da lože smoliko iz nosnic izkida, skuhaj ječmena (en bokal) pa ga deni v žakliček, kaka dva čevlja dolg, pa tako širok, da konj lahko gobec čez nosnici va-nj vtakne. Nad nosnicama mu ga oveži in pusti privezanega dobre pol ure. Tako delaj enkrat dopoldne, enkrat popoldne. Grče medčelustne pa vsak dan močno namaži s starim salom. Če oteklina ne splahne, se grče zgnojijo in potem prederó. Predrte z mlačno vodo spiraj in čedi vsak dan. Za kašelj daj konju vsak dan korenja. — Če kaj hujega pritisne, pokličí zdravnika.

Veliki zbor kmetijske družbe

v Ljubljani 24. novembra t. l.

(Konec.)

Živahna razprava se je potem začela zarad okrajnih logarjev. Gosp. Dežman je ves nevoljen o dr. Ahačičevem sporočilu, češ, da skor nič o tem ne govori, v čemur bi imelo govoriti, in se posebno hujuje zarad tega, da sporočilo prilastuje lastniku celó oblast pokončati gozd. Predlog njegov je, naj se sporočilo nazaj dá odboru, da stvar iznova v prevdarek vzame. — Deželni glavar pl. dr. Wurzbach se sklada z dr. Ahačičevim sporočilom, da ni treba okrajnih logarjev in to tem manj, dokler servitutna obravnava ni končana. Prvo je, da se določi: to je moje, to je tvoje; lastnina gozdov mora pred vsem biti rešena. Sicer je tudi on za to, da gospodar sme gospodariti, kakor mu za to občni državljanski zakonik pravico daje. Proti temu pa, da bi se gozdi tako pokončavali, da bi obnebe dežele itd. škodo trpelo, imamo postave. — Vitez Gutmansthal se sklada z Dežmanovim predlogom. — Gosp. c. kr. deželni predsednik poprime besedo kot ud družbe kmetijske, in pravi, da ni skor nikjer toliko različnih misli kakor o gozdarstvu. Res, da svobodni duh časa hoče svobodno gospodarstvo tudi z gozdi; al od druge strani se glasijo hude tožbe o pokončevanju gozdov. V Avstriji imamo dobro gozdno postavo, al spolnovati se mora, zato bi ravno okrajni logarji bili pravi organi. Ministerstvo kmetijstva je s pohvalo sprejelo Dimičev spis o okrajnih logarjih. — Gosp. Peter

Kozler povdarja potrebo, da se na Kranjskem skrbi za varstvo gozdov. — Gosp. L. Dimic ni zadovoljen z dr. Ahačičevim sporočilom in statično dokazuje, da je treba varovati naše gozde, iz katerih se vsako leto okoli 160.000 sežnjev lesa več poseka, kakor ga gozd izredí. Tudi jaz sem svobodoljuben — pravi g. Dimic — al svobodo ljubim tako, ktera ni na pogubo gozdom. Potem kaže na Francosko, Špansko, Švedijo in Norvegijo, kako slabo stoji ondi z lesom, ker vsak svobodno gospodari z gozdom kakor mu drago. — Gosp. pl. dr. Wurzbach odgovarja in kaže na slabo gospodarstvo cesarskih grajščin, in ker tudi okrajni logarji bi bili cesarski uradniki, se po takem ni nadjati dobrega gospodarstva. Gosp. Dežman nasprotuje pl. dr. Wurzbachu ter pravi, da ni rečeno, da okrajni logarji bi morali ces. uradniki biti, marveč deželni zástop mora skrbeti za take organe. — Gosp. c. kr. deželni predsednik misli, da skrb za varstvo gozdov bi se najprimerniše izročila okrajnim zastopom, kajti na vsaki način je treba, da gozdna postava mora imeti posebne organe, ki jo izvršujejo. Tudi deželni glavar pl. dr. Wurzbach je za to, da se spolnuje gozdna postava, al ozir na nekdanjo kresijsko logarstvo v Postojni ne daje upanja, da bi se pri okrajnih logarjih gozdom bolje godilo. Gosp. dr. Orel po svojih 62letnih skušnjah nasprotuje trditvam g. Dimica, da je kranjska dežela zgubila toliko gozda; ako bi to res bilo, ne videli bi na milijone centov šote brez porabe in vrednosti. Dr. J. Bleiweis predlaga, naj bode konec besedi in vprašanje zarad okrajnih logarjev najpride na glasovanje. Vsi smo prišli v zbor pripravljene na to vprašanje; al kakor se v tem, ali naj se zemlja razkosuje svobodno ali ne, ne bojo nikoli zedinili vsi glasi, tako bodo tudi o tem: ali naj se gozdi postavijo pod varstvo posebnih organov ali ne, zmiraj različne misli; to pa naj se nikar ne prezira, da je večina gozdarskega odseka samega zoper okrajne logarje. — Gospod predsednik dr. Costa dá glasovati in zbor po večini sprejme predloge odborove z dostavkom gosp. deželnega glavarja: naj se sl. vlada naprosi za to skrbeti, da se lastnina gozdov po gruntnih bukvah zavaruje. — Izmed odborovih predlogov je bil tudi ta sprejet, da se gosp. Andr. Brus-u gledé na njegovo 21letno, posebne hvale vredno službovanje kot tajnika pomočniku letna plača od 367 gld. 50 kr. poviša na 420 gold.

Tajnik dr. Bleiweis poroča o predlogih družbenih podružnic. — Podružnica postojnska želi postaviti za zložbo zemljišč. Pl. dr. Wurzbach misli, da gledé na razmere naše dežele sez z lepo ne bi dala izvrševati zložba, sila pa bi bila krivica. Dr. Orel dodaja, da je vlada polajšala zložbo s tem, da vsa dotična pisma so koleka prosta. Tudi vitez Gutmansthal je dr. Wurzbachovih misli, ki nasvetuje, naj se popusti ta stvar. — Podružnica metliška, ki je poslala zapisnik svoje seje, ktera kaže posebno marljivost te podružnice, želi, naj se manj premožnim polajša pristop k družbi s tem, da plačujejo le polovico predpisanega letnega plačila. Ker to po družbinih pravilih ne more biti, zato je zbor sklenil, naj si vsaka podružnica polovico letnega plačila, ki ga odrajtujejo udje njene podružnice, pridrží za svoje potrebščine. Ta podružnica želi vpeljavo okrajnih logarjev in deželne asekuracije. Zbor je sklenil, naj odbor prevdari vpeljavo deželne asekuracije združene z deželno hipotekno banko in o tem ob svojem času poroča. — Podružnica kočevska nasvetuje, naj družba izdá poduk o umni napravi gnojnišč in pa svoj letnik v mnozih zvezkih. O prvi želji omenja tajnik, da ni davno, kar je družba v 2000 iztisih izdala poduk pod naslovom: „Gnojnišče kmetovalca zlati rud-

nik, poslovenil dr. Jan. Bleiweis“, in da druga želja se je spolnila po današnjem sklepu. — Podružnica vipavska želi, naj se letnina od 2 gold. zniža na 50 kr. Letnina je tako nizka, da gledé na potrebe družbine se ne dá brez škode znižati. — Gosp. Dežman se pritoži, da gozdarski odsek ni porajtal spisa njegovega o črnem borovcu, ki je važno drevo zarad lesa in smole, in želi, da se pozornost obrne na to drevo. Gospoda P. Kozler in vitez Gutmansthal podpírate ta predlog. — Ker je čas že zeló pretekkel, sporočilo o gospodarstvu družbenega vrta in o šoli podkovni in živinozdravilski pa ste zeló obširni, se je opustilo branje njuno s tem pristavkom, da se natisnite v letniku. — Potem priporoča gosp. dr. Orel povzdigo ovčjereje na Kranjskem in nasvetuje, naj družba kmetijska prosi sl. ministerstvo za 1000 gld., da se nakupi žlahnejih ovnov, zlasti jezerskih (Seeländer). Predlog je bil sprejet. (Drugi pot prinesó „Novice“ ves govor), ravno tako govor g. Šollmajer-a, kteri nasvetuje, naj se družba prizadene za to, da se naredi deželna postava za brambo koristnih tičic, in da se mladež v šoli podučuje o tej koristi. Dr. Bleiweis misli, da taka postava, ako hoče imeti zaželeni cilj in konec, bi morala biti mednarodna. Pl. dr. Wurzbach želi državno postaviti, g. Dežman pa pravi, da nobena postava ne koristi, ako se ne spolnuje, in to vidimo v Ljubljani na tičem trgu. Predloga Šollmajerjeva se sprejmeta.

Sreberna medalija za pridno sadje- ali murvo-rejo je bila priznana: preč. misijonarju Franc Pircu, Jožefu Jarcu mlajšemu v Medvodah, Antonu Volčiču, oskrbniku pri farovžu v Dragatuši, Jožefu Fazanu, logarju v Poljanah, Matevžu Dežmanu v Radolici in Fr. Kadivcu v Loki, — častno pismo pa g. Jožefu Tumi, učitelju v Radolici s priporočilom za Metelkovo ustanovo, in pa Kašparju Trebec-u, kmetu v Senožečah za izgledno gospodarstvo njegovo.

V glavni odbor so bili zopet voljeni gospodje dr. Orel, L. Dimic in Lasnik.

Za častnega uda je z izklikom voljen grof Alfred Potocki, c. kr. minister kmetijstva, — za dopisajoče ude pa gospodje baron K. Weiss, c. kr. sekcijski prednik, dr. Vilelm Hamm, c. k. ministerski svetovalec, dr. Lorenc, c. k. ministerski tajnik v ministerstvu kmetijstva, J. Vokan, posestnik v Celji in Rudolf Temple v Peštu.

Ob 1/2 8. uri zvečer je zbor predsednik s kratkim ogovorom sklenil sejo z zahvalo vsem pričujočim za njihovo marljivost, po kateri je bilo mogoče veliko važnih stvari dovršiti, in še posebno gospodoma c. kr. deželnemu predsedniku in deželnemu glavarju.

Šest tednov na Dunaji,

ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje.

Napisal Ivan Tomšič.

(Konec.)

23. kimovca na večer zbrali smo se do malega skoraj vsi učitelji z gospodi profesorji vred v krasno ozaljšanej dvorani gostilnice „pri avstrijskej cesarici“ v Dornbachu, da obhajamo skupno večerno veselico, predno odhajamo iz slavne cesarske stolice v drago nam domovje. Tudi ministerski tajnik gosp. dr. Lorenc nas je počastil s svojo nazočnostjo, ter je bil pri tej večernej zabavi ves čas v naši sredi. Raznih in zanimljivih govorov, deklamacij, napitnic, kakor tudi vselega petja ni bilo konca niti kraja. Posebno iz srca nam je govoril ministerski tajnik gosp. dr. Lorenc, ki je med drugim tudi omenil to, da se ljudski učitelj že